

वेद्यानां गृहपञ्चकम् । अष्टाविंशत् कराणान्तु त्रिहीनं
विस्तरे क्रमात् । द्विगुणं दैर्घ्यमेवोक्तं मध्यमेवमेव
तत् । दूतीकर्माधिकृतानां वक्ष्ये भवनपञ्चकम् । चतु-
र्धांशाधिकं दैर्घ्यं विस्तारोद्वादशैव तु । अर्धाङ्गकर-
हानिःस्याविस्तारात्मन्त्रः क्रमात् । दैवज्ञगुरुवेद्यानां
समास्तारपुरोधसाम् । तेषामपि प्रवक्ष्यामि तथा भवन-
पञ्चकम् । चत्वारिंशत् विस्ताराश्चतुर्भिर्हीयते क्रमात् ।
पञ्चमेतेषु दैर्घ्यं षड्भागेनाधिकं भवेत् । चातुर्वर्ग्यस्य
वेद्यामि सामान्यं गृहपञ्चकम् । द्वाविंशतिः कराणान्तु
चतुर्भिर्हीयते क्रमात् । आ षोडशादिति परं नूनमन्याव
सायिनाम् । दशांशेनाष्टभागेन त्रिभागेणाय पादिकम् ।
अधिकं दैर्घ्यमित्याहुर्ब्राह्मणादेः प्रशस्यते । सेनापतेर्द-
पस्यापि गृहयोरन्तरेण तु । नृपवासगृहं कार्यं भा-
गुद्भागारन्तरे च । सेनापतेर्गृहस्यापि चातुर्वर्ग्यस्य
चान्तरे । वासाय च गृहं कार्यं राजपूज्येषु सर्वदा
अन्तरप्रभवानाञ्च स्वपितृगृहमिष्यते । तथा हस्तशता-
द्वयं गदितं वनवासिनाम् । सेनापतेर्दपस्यापि सप्तत्या
संहिते कृते । चतुर्दशहृते व्यासे शालाव्यासः प्रकी-
र्तितः । पञ्चविंशान्विते तस्मिन्निन्दः सप्तदाहृतः ।
तथा षड्विंशहस्ता तु सप्ताङ्गुलसमन्विता । विप्रस्य
नहती शाला न दैर्घ्यं परतोभवेत् । दशाङ्गुलाधिका
नहत् क्षत्रियस्य निगद्यते । पञ्चविंशत्करा वैश्ये अङ्गु-
लानि तयोदश । तावत्करैव शूद्रस्य युता पञ्चदशाङ्गुलैः ।
शालायास्तु त्रिभागेण यस्याप्ये वीथिका भवेत् । सोपणीषं
नामं तद्वास्तु, पश्चात् बायाश्चर्यं भवेत् । पार्श्वयोर्बीथिका
यत्न सावष्टम्भलङ्घ्यते । समलाद्द्वीथिका यत्न सुस्थितं तदि-
होच्यते । शुभदं सर्वमेतत्प्राज्ञातुर्वर्णं चतुर्विधम् ।
विस्तारात् षोडशभागस्तथा हस्तचतुष्टयम् । प्रथमो
भूमिकोऽध्याय उपरिष्ठात् प्रहीयते । द्वादशांशेन सर्वासु
भूमिकास्तु तथोच्यते । पक्वेष्टकाभवा भित्तिः षोडशांशेन
विस्तारात् । दारवैरपि कल्प्या स्थातथा कृष्णभयभि-
त्तिका । गर्भमात्रेण मानन्तु सर्ववास्तुषु शस्यते । गृह-
व्यासस्य पञ्चाशदष्टादशभिरङ्गुलैः । संयुतोद्धारविष्कम्भो
द्विगुणकोऽप्युभो भवेत् । दारशाखास्तु बाहुल्यसङ्ख्यायः-
करसंमितैः । अङ्गुलैः सर्ववास्तूनां पृथुलं शस्यते बुधैः ।
उदुम्बरोत्तरायासस्तुर्धाधिं प्रविस्तारात्" २५१२०।

"अथातः संप्रवक्ष्यामि स्तम्भानविनिर्णयम् । कल्प ।
स्वभवनोऽष्टादशं सप्तं सप्तगुणं बुधैः । अशीत्यंशः पृथक्

स्यादप्येष्टादशगुणैः सह । रुचकस्तुरङ्गः स्यादष्टाशो वज्र
उच्यते । द्विगुणः षोडशास्तु द्वाविंशतिः प्रलीनकः ।
मध्यप्रदेशे यस्तम्भो दत्तोदत्त इति स्मृतः । एते पञ्च सहा-
स्तम्भाः प्रशस्ताः सर्ववास्तुषु । पञ्चवक्त्रोक्ताकुम्भपत्र-
दर्पणरूपिताः । स्तम्भस्य नयमांशेन पञ्चकुम्भान्तराणि
तु । स्तम्भतुल्या तुला प्रोक्ता हीना चोपतुला ततः ।
त्रिभागेणैव सर्वत्र चतुर्भागेण वा पुनः । हीनं हीनं
चतुर्धांशात् तथा सर्वासु भूमिषु । वासनेष्टेषु सर्वेषां
प्रवेशो दक्षिणेन तु । दाराणि तु प्रवक्ष्यामि प्रशस्तानीह
यानि तु । पूर्वोन्मूलं जयन्तस्तु दारं सर्वत्र शस्यते । यास्य
ञ्च वितथञ्चैव दक्षिणेन विदुर्बुधाः । पश्चिमे पुष्पदन्तं
च वारुणञ्च प्रशस्यते । उत्तरेण तु भङ्गाटं सौम्यं तु
शुभदं भवेत् । तथा वास्तुषु सर्वत्र वेधं दारस्य वर्जयेत् ।
द्वारे तु रथ्याया विद्धे भवेत् सर्वकुलक्षयः । तरुणा द्वेष्ट-
बाहुल्यं शोकः पङ्केन जायते । अपश्चारी भवेच्चूर्नं कूप-
वेधेन सर्वदा । व्यथा प्रसवणेन स्थात्कीलेनाग्निभयं भवेत् ।
विनाशो देवताविद्धे स्तम्भेन स्त्रीकृतो भवेत् । गृहभर्तु-
र्विनाशः स्यात् गृहेण च व्यधे कृते । अग्नेध्यायस्तरै-
र्विद्धे गृहिणी वन्धकी भवेत् । तथा शस्त्रभयं विद्या-
दन्यजस्य गृहेण तु । उच्छ्वायाद्द्विगुणं भूमिं त्वक्त्वा वेधो
न जायते । स्वयमुत्पाटिते द्वारे उन्मादो गृहवासिनाम् ।
स्वयं वा पिहिते विद्यात् कुलनाशं विचक्षणः । मानाधि-
के राजभयं न्यूनं तस्करतो भवेत् । द्वारोपरि च यदु-
द्धारं तदन्तकसुखं स्मृतम् । अध्वनोमध्यदेशे तु अधिको
यस्य विस्तरः । वज्रन्तु सङ्कटं मध्ये सदोभर्तुर्विनाशन-
म् । तथान्यपीडितं दारं वज्रदोषकरं भवेत् । मूलहा-
रात्तथान्यन्तु नाधिकं शोभनं भवेत् । कुम्भश्चीर्पाथव-
क्त्रोभिर्मूलद्वारान्तु शोभयेत् । पूजयेच्चापि तद्विषयं बलिना
चाकृतोदकैः । भवनस्य वटः पूर्वे दिग्भागे सर्वकामिकः ।
उदुम्बरस्तथा यान्ये वारुण्यां पिप्पलः शुभः । सुश्व-
सोत्तरतोधन्यो विपरीतास्तुसिद्धये । कण्टकी क्षीरद्वयस्य
असनः फलिनीद्रुमः । भार्याहान्ये प्रजाहान्ये भवतां
क्रमशस्तदा । न च्छिद्यताव्यादि तानन्यानन्तरे स्थापयेच्छु-
भान् । पुष्पागाशोकवकुलशमीतिलकचम्पकान् । दाहि-
मीपिप्पलद्राक्षा स्तथा कुसुमसङ्खपान् । जम्बीरपूगपनस-
द्रुमकैतकीभिलांतीसरोजशतपत्रिकमङ्गिकाभिः । यक्षा-
लिकेरकदलीदलपाटलाभिर्युक्तं तदत्र भवनं त्रियसातनो-
ति" २५४४०। द्वारवेधे वराहवाक्यं पी०भा० व्याख्यातं यथा